

B«...SPµn qoK»shiq ayt, Zubayda, yonib-yonib qoK»shiq ayt - oK»zing koK»rmagan bu dunyoning ranglari haqida, oftob nuri, buloq suvi, daraxt gullari, chPµchaklar va qizgK»aldoqlar haqida qoK»shiq ayt; sPµn yigK»lab-yigK»lab xirgoyi qil-u, bu qoK»shiq mPµni mana shu toK»qaydagi qoqi guliga, hPµchqursa yovshonlardan biriga aylantirsin, mPµn sPµni koK»rish va mudom birga boK»lish uchun toki shu yulgK»unzorda qolib kPµtay, sPµning oyoqlarining tagiga qovjirab toK»kilay, mayli, gK»uborga aylanib sochlaringga qoK»nay, faqat sPµning boK»yningdan ufurayotgan gul hidini hidlab tursam boK»ldi, sPµning baxtu muhabbat istab titrat turgan koK»kraklaringga boqib tursam boK»ldi...

MPµn sPµni ovuta olmayman, Zubayda. SPµni qushlar chugK»uri, qanday ochilishini sPµn hali koK»rmagan gullar, sPµning shivirlarining kabi Pµr yuziga bodrab chiqqan maysalar, sochlaringni sogK»ingan shabadalar, jimir-jimir yogK»ayotgan yomgK»ir, tonggi shafaq ovutsin...

O, nafaqat sPµn, nazariyda yaratgan ham unutilib qoK»ygan bu toK»qayga quyoshning bir parchasi sinib tushgan, yoK»q, yoK»q, sPµni parvardigor yulduzlar ichidan topib olgan. SPµning ogK»ushing oftobning yotogK»iga oK»xshaydi, badaningdan bPµhisht yalpizining boK»yi kPµladi, koK»kragingdan olma hidi anqib turadi...

MPµn sPµning koK»zlariningga tPµrmulib-tPµrmulib oK»tirgim kPµladi, sPµning koK»zlariningdagi koK»lga choK»kkim kPµladi. SPµn bu zulmat dunyoda sakrab-sakrab oK»ynab yurgan nursan, bu tubanlik shomi choK»kkan dunyoning bagK»riga tushib turgan yogK»dusan. Hali bu mudhish dunyoga quvilmasdan oldin, chPµchaklar gul-gul ochilgan va daraxtu koK»katlarga, hasharotu hayvonlarga hali ism qoK»yilmasdan burun, hali oK»lim va hayotni kasb qilib olmaslaridan oldin odamzotning farishta boK»lgani toK»gK»risida falakning bir tuyqus iqrorisani sPµn... SPµn jamiki tiriklik oK»latdan qirilib kPµtgan, jamiki oK»simlik quvrab-qovjirab qolgan, qip-qizil boK»lib jizgK»anagi chiqib yotgan sahroda, qargK»ish tPµkkan bu biyobonda ochilgan bir toK»p nafarmon gulsan.

KoK»zlariningda farishtalar choK»milgan qora tunning bir parchasi qolib kPµtgan, yoK»q-yoK»q, sPµnga shaydo boK»lganlarni hibs etish uchun falak sPµning koK»zlariningda zindon qurgan. Lav B™natga yoK»oiqqan biyobondagilarni ogoh etish uchun esa sPµning koK»kraklaringda bu dunyoga bir juft mashhar qoK»ngK»irogK»ini joK»natgan, nPµlarga qodirligini koK»rsinlar dPµb, sPµni - bPµhisht gulini qabr ustiga qoK»ygandPµk bu olam ostonasiga tashlab qoK»ygan, yoK»q,yoK»q. borliq sPµning qarshingda chala tugK»ilgan goK»dakday xunuk boK»lib qolishini bilgan falak bu ayanch dunyoni koK»rmasin dPµya sPµning koK»zlariningni bogK»lab qoK»ygan...B»

...Atrofga siyohrang tuk choK»kkan edi. YoK»l dala uzra oltin kalavadPµk choK»zilgan - havo dim va tPµvarak jizgK»anak boK»lib kuyib yotardi, yulduzlar lipillay-lipillay soK»nardilar - havodan kuyindi hidi kPµlar va qoq oK»rtasidan yolgK»izoyoq yoK»l kPµsib oK»tgan dala tutab yotardi. YoK»lda yalangoyoq kPµtayotgan barvasta gavdali odam tutunning achchigK»idan oK»pkasi uzilayotgandPµk tPµz-tPµz va poK»k-poK»k yoK»talardi. Uning egnida juda ohorli kamzul osilib turar, koK»ylagining zarhal tugmalari soK»nayotgan yulduz shu'lasida yarqillab kPµtardi. Uning Pµlkasida patak soqolli, bPµqasam chopon kiygan, jikkakkina chol oyoqlarini osiltirib oK»tirardi.

KPµch tushganiga ancha boK»lganiga qaramay, tuproq issiq edi, barvasta odam hansirab-hansirab, zoK»rgK»a kPµtib borardi. - Esingdami, - dPµrdi chol oK»gK»lining harsillab qolganiga yuragi achishayotgandPµk va atrofdagi mudhish sukunatdan choK»chiyotgandPµk shivirlab, - oK»n yilcha oldin shu yoK»lni tush koK»rgan eding. Aynan shu yoK»lni. OK»sha tushni sPµn bilan bir kPµchada mPµn ham koK»rgan edim - axir qonimiz bir-da! oK»shandayoq sPµnga rahmim kPµlgan edi, ham bagK»rim manavi daladaya tutab kPµtgandi! Anavi tPµpalik ham kirgan edi, esingdami, oK»zing ham bir haftagacha oK»sha tushni eslab, xufton boK»lib yurganding. Har qalay shu tushingni sotib Pµmagandirsan? Yo, uni ham biron narsaga almashtirib yubordingmi? YoK»l, dala, tutun, oK»kiriklar, yigK»i-sigK»i - esingdami?

- Esimda, - xirilladi oK»gK»il, - hammasi esimda.- oK»shanda mPµn ham bir nPµcha kun uxlay olmagan edim, bu yoK»lgan qanday oK»tarkansan, dPµb. U tush emas, yosdigK» edi. OK»sha kPµchasiyoq sPµning pPµshonangga yozib qoK»yilgandi. MPµn shundan qoK»rqan edim. SPµn axir u paytlari pPµshonangga yozilgani shu dPµsa kular eding-da. Sizlar bu dunyodagi hamma narsaning oyogK»ini osmondan qilib tashladilaring. Hamma narsa muallaq boK»lib qoldi. Qayoqqa qarama, yovuz niyatni koK»rasan. Sizlar qilgan va qilayotgan ishlarni koK»rib, odamzod hamon yashab kPµlayotganiga ishonmay qolaman. Axir sizlarning koK»ngillaringizda tirnoqcha ezgulik qolmagan boK»lsa, boshqa qanday xayolga borish mumkin. Oldinlari odamlar ishonishardi, yaxshi kunlar kPµlishiga, bolalariga, qoK»shnisiga, bir-biriga. Sizlar mana shu ishonchni oK»gK»irlab qoK»yidilaring. Endi odamlar hPµch narsaga ishonmaydi, yo tavba, hatto bolasiga ham. Oriyat, nomus qolmadi odamlarda. Sizlar ularni ishton kiygan hayvonga aylantirdilaring. Qanday isnod! ToK»rt kishiga boshliq boK»lish uchun xotinini qoK»shib qoK»yishdan ham toymaydi bular. Hammasi sPµnga oK»xshaganlarning kasofati. Yo gapim yolgK»onmi, a?!

OK»gK»il indamadi - ikki-uch marta ich-ichida ingrab qoK»ydi. QaPµridir chidab boK»lmas darajada ogK»riyotgandPµk koK»zlarini yumib ochdi. PPµshonasidan oqib tushgani tPµrdan koK»zi achishardi. Darmoni qurigan, yiqilay-yiqilay dPµb kPµtib borardi. TPµvarak-atrofga quloq bitib qoladigan darajada bir nPµcha soniyaga sukunat choK»kdi, goK»yo tun ham, tutab yotgan dala ham, goh-gohida qaydandir eshitilib qoladigan boK»rinikiga oK»xshash uvillashlar ham oK»gK»ilning iqrorini eshitish uchun bir zum tin olganday edi. Har qanday savol ham javobsiz qolmasligini, ertami-kPµchmi, baribir javob topilishini, faqat savolga javob bPµrgani, uni oshkora tan olgani odamning yuzi chidamasligini, biroq koK»ngilning bir chPµkkasida bu savoldan alangalangan javob butun yurakni kuydirib turishini chol ham, oK»gK»il ham sPµzar, shunday boK»lsa ham oK»gK»il miq etmas, goK»yo gapirsa yiqilib tushadiganday hansirar va ship-ship etgan tovushdan boshqa sas chiqmasdi undan. Sukunatni yana otaning tovushi buzdi.

- HPµch narsa dPµyolmayman! Qaysi yuz bilan gapirasani?! SPµndaylardan tugK»ilmaslaringdan oldin voz kPµchish kPµrak edi. LPµkin, afsus, sizlar tugK»ildilaring, unib-oK»sdilaring, soK»ng unib-oK»sgan Pµrlaringga tupurdilaring, unib-oK»stirgan odamlarni ....dilaring. Yana koK»kraklaringga mushtlab B«xalqparvarimiz, ... parvarimizB» dPµb dav B™vo qildilaring.

- BoK»ldi...- ingradi oK»gK»il. - BoK»ldi, bas... qirq yildan bPµri shu bir gapni takrorlaysiz... Charchab kPµtdim. Bas!

- MPµn-chi, mPµn charchamadimmi? - Cholning tovushi zorlanib chiqdi. - MPµnga osonmi?!

- Axir qirq yil boK»ldi! Qirq yildan bPµri shu savolni takrorlaysiz...

Qirq yildan bPµri shu gap, shu tab B™na! AdogK»i bormi bu yoK»lning?! MPµn ham odamman axir...

- Oz qoldi. Juda oz qoldi. P«lkangdan tushamanu mPµn oK»z yoK»limga kPµtaman, sPµn oK»l yoK»lingga... Boshqa qaytib koK»rishmaymiz... KoK»rishmaganimiz ham tuzuk. MPµn oK»zim oK»stirgan tPµrakning qanday yonayotganini koK»rishni istamayman. MPµn oK»sha, sPµn bilan oxirgi marta yurgan qoya ostidagi gK»orga kPµtaman, mPµning u Pµrlardan bosh olib kPµtishim mumkin emas, mPµning qonim toK»kilgan u Pµrlarga. OK»sha qoya esingdami? SPµn mPµni Buxorodagi tabibga

koK»rsatish uchun olib chiqqan eding, esingdami?

- Esimda! - xirilladi oK»gK»il. - Hammasi esimda! NPµga buncha egzasiz?

- Xayriyat, - dPµdi chol, - aqalli shunga ham shukr. Har qalay oK»sha kunni sotmabsan, shunga ham shukr. Yoi bu xotiraning - isliqi bir cholning oK»limi toK»gK»risidagi xotiraning hPµch kimga kPµragi boK»lmasdimi? Yoki sotishga, oK»zigni oshkor etishga qoK»rqdingmi?! Mayli, shunga ham shukr, bavB™zan qoK»rqoqlik ham imonni asrab qoladi. Mayli, shukr...

Siyohrang tun quyuqlashib borar edi. Tutun koK»zni achishtirar, dimogK»ni kuydirar, oK»gK»il tinmay yoK»talardi, tPµvarakka pala-partish tashlangan yalang oyoqlarning bPµsaranjom saslari taralardi. Havo dim va boK»gK»iq, yoK»l esa bPµnihoya edi.

- Sizlarning katta xatolaring shuki, Uni tavB™qib qildilaring. Unga qoK»shib, hamma narsani tavB™qib qildilaring. Aslida hamma narsaning boshlangK»ichi U edi. Chunki U dunyoning ismi edi, U bu azaliy dunyoga ism bPµrgan, zPµb bPµrgan usta edi. Dunyoni Undan ajratib olib boK»lmasdi... Sizlar buni tan olmadilaring...

- Charchadim, - dPµdi oK»gK»il astagina. - Bunchalik ogK»ir boK»lmasangiz? Yelkam ezilib kPµtdi. OyogK»imda darmon qolmadi.

- Buni mPµn emas, sPµning oK»zing istagansan... OK»zing mPµni shunga undading. OK»sha kuni bu mPµning xayolimda ham yoK»q edi. SPµndan hatto minnatdor edim - kasal otasini kuzatib borayotgan shunday oK»gK»lim bor dPµb... Bu yoK»lni sPµning oK»zing tanlagansan.

OK»gK»il ixrab-ixrab kPµtardi. Uning pishnashi dPµmasa hamon vahimali sukunat hukm surardi, faqat atrofda qandaydir sassiz sharpalar aylanib yurar, ular juda koK»p edi, aftidan. Butun dala boK»ylab yugurib yurishar, IPµkin qadam tovushlari eshitilmas, bavB™zan yoK»lga yaqinroq bostirib kPµlishar, soK»ng hansirash va pishnashni eshitib orqaga chPµkinishardi.

- OK»shanda mPµn xarsanglar orasidagi tashlandiq gK»orga kirib kPµtdim, - davom etdi chol, - kun sovuq edi, undan kPµyin birov mPµning sharpasni sPµzib qolishidan qoK»rqardim. Birinchi kunlari juda zPµrikdim, atrofda gaplashadigan hPµch kim yoK»q edi; kundazlari togK»ma-togK» sakrab togK» echkilarini quvib yurardim. Toki onang xabar topguncha, mPµn shu holatda yolgK»iz yashadim. Bir kuni kPµchqurun gK»orga onang kirib kPµldi - xudo rahmat qilsin, u juda yasharib kPµtgan edi, u hammasini kimdandir eshitibdi, shu sababli mPµndan hPµch narsa soK»ramadi, faqat B«Qoyadan narior kPµyursangiz boK»lardi-ku, axir uning bir kuni shunday qilishini bilardingizku?B» dPµdi. ShoK»rlik, qanchchalik qilmishingdan ezilmasin, sPµni nogahon qargK»ab yuborishdan qoK»rqardi; ikkalamiz ham tilimizni tiyardik, oK»sha kunni eslamaslikka harakat qilardik, agar ozgina qargK»asak ham u dunyoyu bu dunyo kuyib kPµtardi.

Onang oK»sha kPµzlari har kuni kPµlib turardi, u yoqlarda qayoqdan kPµlyapsan dPµb soK»ralmaydi, bunga hojat yoK»q, hamma marhumlarning borar va kPµlar joyi bitta. Biz gK»orda toshga bosh qoK»ygancha sPµning qanday tugK»ilganingni, qanday toy-toy boK»lganingni, choK»gK»ga qoK»lingni qanday bosib olganingni eslab oK»tiraodik: u yoqlarda faqat xotiragina kishiga huzur bPµradi, boshqa hPµch narsaning mazmuni qolmaydi; mPµn sPµnga achinaman, sPµn axir bu dunyodagi qilgan ishlaringni qanday qilib eslaysan - eslashing bilan arvohtar quzgK»uni boshingga baloday yopiriladi. SPµnga achinaman... sPµni hPµch kim ayamaydi... bir nPµcha kundan soK»ng kPµchasi gK»orga qilich-qalqon taqqan otliq kishilar kirib kPµlishdi; ular uch kungacha gK»orda qolib kPµtishdi, nPµgadir gK»orda mPµni koK»rib ajablanishmadi; ular bu gK»orda har xil qoK»noqlarni uchratishga odatlanib qolgandilar chogK»i, bizning tilimizda, sal burab gapirishardi, dubulgK»achilarning biri oqsoq edi; mPµning gK»orga kPµlib qolish sarguzashtimni eshitishgach, sPµndan juda gK»azablanishdi, hatto oqsoqrogK»i hozir borib chopib tashlayman dPµb irgK»ib turdi, IPµkin mPµn koK»nmadim, oK»gK»lim aybdor emas, oK»zim yiqilib tushdim dPµb aldadim. DubulgK»a kiyanlar mPµn bilan uch kuncha yashashdi. Ular ham mPµnga oK»xshab oK»z ajali bilan oK»lmagan edilar, gaplariga qaraganda biri jangda, biri suiqaidda, biri kasal boK»lib oK»lgandi.

Otliqlar yuz yillardan bPµri bir vaqtlar oK»zlari zabt etgan mamlakatlarni aylanib yurisharkan va har yili qish tushishi oldidan Chinmochinga yurish uyushtirishar va har doim magK»lubiyatga uchrasharkan. KPµyin ular mPµni oK»zlari bilan olib kPµtmoqchi ham boK»lishdi, biroq oqsogK»i koK»nmadi, aftidan, u mPµnga ishonmadi. Bir qancha vaqt oK»tgach, yana yurish uyushtirish uchun oK»zlarining oK»liklardan iborat lashkarlarini yigK»ishga joK»nab kPµtishdi. MPµn gK»orda yana yolgK»iz qoldim. Faqat kunora xabar olgani onang kPµlib turar, mPµnga sPµn haqingda va shotirlarning haqida hikoya qilib bPµrardi; mPµn uning gaplariga hPµch bir ajablanmasdim, shusiz ham sPµning qilmishingdan xabardor edim; oK»hoK», sPµn qanchadan-qancha odamlarga jabr qilmading, qanchadan-qancha bPµgunohlarni qamab yoki otdirib tashlamading. SPµn qilgan har bir ish uchun mPµni ularning ota-bobolari qistovga olishardi, mPµn esa oK»sha yoqda endi yovuz niyatingning navbatdagi qurboni kim boK»larkan, uning marhum qarindoshlari koK»pmikan dPµb, yurak hovuchlab turardim. SPµni qanchadan-qancha arvohtar qargK»amadi. SPµn odamlarning oK»zingdan qoK»rqishini, zor titrab turishini orzu qilarding, ularning oqizligi va nochorligi sPµnga huzur bagK»ishlardi. Ular hayotda oK»z tashvishlaridan ham muhim narsalar borligini xayollariga ham kPµltirmasdi, sPµn buni bilarding, bilib turib qilarding barcha yaramasliklarni. SPµndan yovuz odamni bu togK»lar hali koK»rmagan... tuf... Endi ham koK»rmasin... SPµn oxirigisi boK»l! SPµning qilayotgan ishlaringga Karab turib har doim oK»lik sPµnmi yoki mPµnmi dPµb oK»ylardim, tani oK»lgandan soK»nggina odamning oK»lik yoki tirikligi mavB™lum boK»ladi. Xomtama boK»lma, IPµkin sPµn fanoda birormarta ham tiriklarga xos ish qilganing yoK»q, sPµn nimaiki qilgan boK»lsang, oK»zim uchun qilding. Shunday! oK»lim - man tiriklik! SPµn oK»liklar orasida qayta tirilar ekanсан, hatto oddiygina, B«nima uchun yashadim? DPµgan savolga ham javob bPµzolmaysan. SPµni hatto oddiy oK»liklar ham oK»z saflariga qoK»shmaydi, sPµn qum quyuni qoplab olgan sahroda yolgK»iz oK»zing abadiy kPµzib yurasan, abadiy! Bu sahro hPµch qachon tugamaydi; oylar, yillar, avlodlar tugaydi, IPµkin bu sahro hPµch qachon tugamaydi; ana shunaqa. Hu, ana, qorayib koK»rinayotgan gK»or - oK»sha sahroning eshigi... YoK»ling sPµni toK»gK»ri oK»sha yoqqa olib boradi. Yaqinlashib ham qoldik. MPµn sPµni oK»sha Pµrgacha kuzatib qoK»yaman. Dadil boK»l. HPµchqursa gK»ordan oK»tayotib mPµni uyaltirma, shusiz ham mPµning yuzim shukut boK»lib qolgan...

- ... Anavi qz kim? NPµga toK»qayzorda yolgK»iz oK»zi yuribdi? Qadam tashlashlari ham bPµjo.

- NPµ'mat kalning tngK»ich qizi. Har doim shu toK»qayda qoK»zi boqib yuradi.

- NPµga qoK»lini oldinga choK»zib yuradi?! KoK»rinishi abgor, nima, esi pastroqmi?

- Esi-ku joyida, unda balonning esi bor. LPµkin u baxtiqaro boK»lib tugK»ilgan. Hamma balo shunda. BoK»lmasa bunday suluv qiz bu oK»rtada topilmaydi. Uning koK»zlari basir. Chippa koK»rmaydi. Ona qornidan shunday boK»lib tushgan. Shuning uchun ham qoK»llarini oldinga choK»zib yuradi...

- U hPµch kimning kuzatuvisiz yuradimi?! Shu holidaya?!

- E-e, uni kim ham kuzatib yurardi. Otasining bundan boshqa olti qizi bor, tashvishi shusiz ham Pµtarli... Bu esa otasiga qoK»zi boqib bPµradi. U qoK»zilarni isidan taniydi. QoK»zilar uni hPµch qachon tashlab kPµtishmaydi, shu atrofda oK»tlab yurishadi. KPµch boK»lgach, uyga oK»zlari aytadi. Ana shunday u qiz...

Eshikni yamoq toK»n kiygan oK»rta yashar odam ochdi. U ichkariga qoK»rqa-pisa nazar tashlab, oK»ziga qattiq tikilib turgan koK»zlarni his etgach, sP»kin ichkariga kirdi. Izidan eshik sP»kin gK»ichirlab yopildi.

- XoK»sh, nima gap? - dP»di ichkaridagi ovoz.

Tirqishdan sirgK»alib kirayotgan xiragina oy nurida uning charm kamzuli yaltirab kP»tdi. Kirgan odam ostonadayoq tizzalab oK»tirib oldi. Gap boshlashdan oldin kamzulli odamning avzoini bilmoqchidP»k, unga zingil solib qaradi. Biroq shilpiq koK»zlari barvasta sharpa ustida qalqib turgan xumday qoradan boshqa hP»ch narsani koK»rmadi; uning nazarida ichkaridagi odamning na yuzi, na koK»zi, na labi bor edi, faqat chuur gK»orda yoqib qoK»yilgan bir juft shamday ikkita koK»z oK»ziga qadalib turganini his etar va oK»ngK»aysizlanardi.

- Nima gap? - dP»di yana ichkaridagi ovoz.

- MP»n... mP»n... - KP»lgan odam qorongK»ulik qav»TMriga tikildi, lP»kin boyagi shaytonning soyasiday sharpadan boshqa hP»ch narsani ilgK»amadi, - mP»n pastki chorbogK»da oK»t oK»rayotgandim... bu yil bP»da erta quvrab kP»tdi.

- XoK»sh, gapir...

- Shunday yoK»lning boK»yida. Oy yorugK»ida ham oK»raqolay dP»b hali uyga kP»tmagandim.

- Bu P»rda nP»ga kP»lding? - oK»shqirdi ichkaridagi ovoz. - SP»nga bu P»rga kP»ulma dP»gandim-ku?!

Ostonadagi odam choK»chib tushib, gapini yoK»qotib qoK»ydi, tili ogK»ziga kosovday tiqilib qoldi, uni harakatga kP»ltirish uchun xiyla qiyin kP»chdi, bir nP»cha bor qizarish va qaltirashdan soK»ng boK»gK»zidan daf»»TMatan otilib chiqqan tovush hP»ch qanday mav»»no ifodalamad.

- Shu... shu... OK»rayotandim... KP»yin birdan...- oK»zini tutib oldi u oxiri. - KP»yin birdan ov... ovozidan tanidim. YoK»lda BP»gmat polvon bilan Hasan choK»loq oK»tib borishayotgan ekan. Ular ertalab KoK»chabuloqqa - Sori Haydarnikiga tav»»TMziyaga oK»tib kP»tishgandi, oK»z koK»zim bilan koK»rgandim. Ular bir-biriga shivirlab gaplashib boryapti ekan...

- Nimani? Eshitdingmi?...

- Ha, sizni... sizni, otasini oK»ldirgan, padarkushlik qilgan dP»yishyapti...

Ichkaridagi odam shu'la tushib turgan dP»razani aylanib oK»tib, burchakka borib kP»ldi. Yana avvalgi joyiga kP»lib dP»razaga orqa oK»girib turib oldi.

OK»rtaga bir zum sukunat choK»kdi.

- Tuhmat qilma! ZangK»ar!!!

- Tuhmat boK»lsa tosh bossin. Ichkaridagi odam boshini quyi egib oldi. Oraga yana jimlik choK»kdi. Uning nafas olishi ogK»ir va xirildoq edi. Bu sukunat naqadar xatarli ekanini sP»zgan ostonadagi odam bP»zovta boK»lib, qimirlab qoK»ydi. Ichkaridagi odam unga ev»»TMtibor bP»rmadi, tizzalariga tikilganча uzoq turib qoldi.

- Mulla Xidirmikida nima gap? - dP»di u soK»ng mutlaqo boshqa ohangda.

- Poylab yuribman. - Ostonadagi odam birdan P»ngil tortib javob bP»rdi.

- Sayful eshon bilan Shukur qizil kP»lib kP»tdi. lP»kin nima olib kP»lganini koK»rolmadim, ichkariga kirib kP»tishdi.

- Mayli, sP»n endi boravP»r, lP»kin bundan buyon kP»la koK»rma, kP»rak boK»lsang oK»zim oldingga boraman. Mullanikini yaxshilab kuzat. Kim, qachon, nima olib kP»ldi, hammasini bilib ol. Agar biron kori xol boK»lsa, oK»zing qulogK»ingni ushlab kP»tasan.

Ostonadagi odam itoatkorona bosh irgK»adi. Eshikni ochar ekan, qayrilib yana ichkariga qaradi, yana barvasta sharpadan boshqa hP»ch narsani koK»rmadi. Bu oK»zi qandaydir sharpaga oK»xshaydi, - oK»yladi ichida u. - Chiroq yoqiboK»tirs nima qilarkin? Yo yorugK»likdan qoK»rqarmikin.

- Samad oK»zinggunohingni boK»yningga ol, shunday qilsang, jazong ham P»ngil boK»ladi.

- MP»ning hP»ch qanday gunohim yoK»q. Axir buni sP»nga nP»cha marta aytdim.

- OK»ylab koK»r. Balki eslarsan.

- Axir oK»n kundan bP»ri jslolmadim. MP»ni bu P»rga nima uchun olib kP»lishdi, hP»ch bilolmayapman.

- Gunohsiz kishini bu P»rga olib kP»lishmaydi. Yaxshilab eslab koK»r.

- YoK»q eslolmayman, kalam shishib kP»tdi. Yo mP»ni otib tashla, yo qoK»yib

yubor. Ortiq bu azobga chiday olmayman. MP»ni sharmanda qilma.

- Buni jinoyat qilmasdan oldin oK»ylab koK»rish kP»rak edi. Endi kP»ch.

Yaxshisi, oK»zing boK»yningga ol. Tavba qilib kP»ldi, dP»b yozib qoK»yamiz

- Aybm boK»lsa, shartta ayto jazoimni bP»r. NP»ga mP»nga azob bP»rasan! Har narsa toK»gK»risida oK»ylayvP»rib adoyi tamom boK»ldim.

- Shukur qizilnikida qoK»shiq aytganmiding? Nima dP»b aytganing esingdadir?

- Aytgandim. Nima, qoK»shiq aytish mumkin emasmi?!

- Mumkin, mumkin. Sizlarga mumkin.

Barvasta odam bir uyum qogK»ozlar ichidan bir varaq qogK»oz olib, Samad baxshiga uzatdi.

- Mana bu qoK»shiq sP»nikimi?!

Baxshi qogK»ozga koK»z yugurtirirdi

- MP»n oK»qishni bilmayman.

- OK»qish shart emas. Darrov esingga tushdi. OK»zing mugK»ombirlik qilyapsan. Otasini oK»ldirgan, gK»am-anduhga

toK»ldirgan kim ekan?! Biz emasmi?! SP»n bu P»rda bizni nazarda tutmayapsanmi?!

OK»chib xamrohiga tikilib qoldi.

- Bu qoK»shiqni bizning ota-bobolarimiz toK»qigan.

- LP»kin sP»n aytgansan...

- MP»n bunday dP»moqchi emasligimni sP»ning oK»zing bilasanku?!

- NP»ga?! Masalan mP»n xuddi shunday dP»b oK»ylayman. KP»yin buni mP»n emas, oK»sha toK»yda boK»lgan hushyor odamlar P»tkazishgan.

- YolgK»on! HP»ch kim bunday dP»magan.

- OK»kirma, bu P»r otangning uyi emas. ToK»yda qatnashganlarning hammasini bir-bir chaqirdik. OK»n P»tti kishi buni

tasdiqladi. Mana, koK»r. Ular aynan shunday tushunishgan. XoK»sh, endi tan olarsan kimga sotilganingni?!

- MP»n hP»ch kimga sotilmaganman.

- Unda oK>zing buzk>unchi ekansanda- Mayli shunday dPµb yozib qoK>yamiz.
- NPµga endi bilib turib zugK>um qilayotganingni mPµn tushuna olmayapman.
- TPµzda tushunib olasan. SPµn koK>p aqli boK>lib kPµtding. Har qoK>shigK>ingda qandaydir otasini oK>ldirganlar toK>gK>risida javraydigan boK>lib qolding. Endi aqlingni pPµshlab kPµl. SPµn qoK>rqma, Sibirga joK>natmayman, sPµn choK>lga borasan, choK>lni oK>zlashtirasan. Agar ongli ravishda oK>z xatoingni yuvsang, qaytib kPµlishga ruxsat bPµrishadi.
- MPµni sharmanda qilma. ToK>rtta bolam bor, ularning qargK>ishiga qolma!
- Bolalaring toK>gK>risida qaygK>urmay qoK>yaqol.. OK>zimiz gK>amxoK>rlik qilamiz. Agar sPµning yoningda boK>lsa, ularni ham dushman qilib tarbiyalaysan.

- KoK>zingni och! Bu turishda yaqinda butun ahah huvillab qoladi.

U yana nimadir dPµmoqchi edi lPµkin xonaga kirgan ikki kishi uni olib chiqib kPµtdi.

- Biz yoK>limizga kim toK>siq boK>lsa, hammasini yoK>qotamiz, hPµch kimni ayamaymiz, - baqirdi uning izidan ichkaridagi odam. - Qishloq boK>shab qolsa, boshqa odamlarni koK>chirib kPµlamiz...

B«Bu qoK>llar emas, sPµni nogiron qilib yaratgan dunyoning bagK>riga sanchilgan xanjarlardir, Zubayda. Kiprikklaring u osmon shohining tasbPµhidir, o, yoK>q, bu koK>ngil qushlariga qoK>yilgan tuzoqdir...

MPµni sPµndan tortib olishadigandPµk boK>yinimdan quchoqlab yigK>laganingda, bu ovloq toK>qayni pichir-pichirlariga toK>ldirganingda, labingda tushuniksiz savollar qotganida Yu bu sirli olamga yorib chiqib va oK>chdida va mPµni oK>zingga ham ishonmay oK>z koK>zlar bilan koK>rish uchun jajjigina yuraging koK>ksingning qafaslariga gurs-gurs urganida, bu dunyodan baxt izlab choK>zilgan qoK>lingning qon hidi tutgan sochlaringni silaganida sPµn uni topdingmi, Zubayda?!

...Kµl, mPµni quchogK>ingga ol, oftobni koK>mganday mPµni ogK>ushingga koK>m. Mayli, koK>zlarining qoK>rgK>oniga qamab qoK>y, mayli, kiprikklaringga bogK>lab qoK>y, faqat bu dunyoning qargK>ishlaridan mPµni sochlaring qatiga, lablarning qab B™riga yashirsang boK>ldi.

MPµn sPµni izlab bu Pµrga har kun kPµlgim, bu toK>qayga umr oK>tovini tikkim kPµladi, sPµning bosgan izlariga oK>zimmi koK>mgim kPµladi. Kµl, panjalarining koK>zlarimiga sanchib qoK>y, toshlar tilgan oyoqlarini koK>kragimiga ekiby qoK>y, shivirlarining qulogK>imga qok. SPµn mPµning izlay-izlay topib olgan baxtimsan, sPµn mPµning toK>qayzorga qadab qoK>ygan tugK>imsan. Mayli, hamma yuz oK>girsin, mayli, hamma tashlab kPµtsin, faqat sPµn mPµni tashlab kPµtma, sPµn tashlab kPµtma... tashlab kPµtma...B»

B«...SPµning zilol suvlarini ichganimda, koK>rpa boK>lib toK>shalgan koK>katlarning ustida yayrab yotganimda hayotga qaytadan kPµlgandPµk boK>laman. MPµn sPµning tuproqlaridan yaralganman, bu ulugK>vor qoyalar ham, undagi xarsang toshlar ham, ilon izi yolgK>izoyoq soK>qmoqlar ham mPµning tanim. MPµn ular bilan birga nafas olaman. KoK>ragon togK>idan mayin shabada esyapti, koK>katlarning hidi dimoqni qitiqlaydi. Qandaydir qushlar sayrayapti. Hoynahoy, moda kakliklar boK>lsa kPµrak...B»

B«Aftidan koK>klam kPµlganga oK>xshaydi. DimogK>imga olma gulining hidi kPµlyapti. Pastdagi toK>qayda bolalar shovqini eshitilmoqda. Ular chillak oK>ynayotgan boK>lsa kPµrak, har-har damda qaysisidir gK>uvillab yuguradi. Uning oyoqlarining shitiri mPµning suyaklarimni yayratadi, mPµn bu tovushdan huzur qilaman, mPµn uning maysalar yalagan, shabnam yuvib qoK>ygan jajjigina tovonlaridan oK>psam dPµyman, yotgan joyimdan tPµpaga - ularga moK>ralab qaragim kPµladi. Ular oyoqlari tagida odam suyaklari qaqshab yotganini, zaxda chirsillab sinayotganini, chiriyotganini, eng qizigK>i, mPµning uygK>oqligimni, ularni kuzatib turganimni, tovushlarini eshitayotganimni bilisharmikan? Agar mPµnga u dunyodagiday ovoz ato etishganda mana shu goK>rimda turib, ularga qarata: B«Sizlar gK>aftatda qolmanglar, hushyor boK>linglar! Bobolaring ruhi uygK>oq, uygK>on!B» dPµya qichqirgan boK>lardim...B»

B«Narigi qabrning atrofini kimdir supurib-sidirayapti, supurgi shitiri eshitilayapti. MPµning yonimda yotgan bolakay uyqu aralash hiringlab kulib qoK>ydi; kimdir tush koK>rdi, shPµkilli, balkim tushiga onasining mammalari kirgandir; yuqoridagilar uning kulgusini eshitishdimikin?!.. P•r osti dunyosi naqadar bPµpoyon! Bu Pµrga odam qayta oK>lmaslik uchun kPµladi. Bu Pµrda u dunyodagi umr koK>z ochib yumishday gap. YashayvPµrasan, yashayvPµrasan, bu yashashning, qani, oxir-nihoyasi boK>lsa. Faqat sPµn shu zim-ziyo qoK>rgK>ondagina Pµr bilan abadiy birga ekaningni anglaysan...

...MPµning yon tomonidagi qiz yana xoK>rsinib-xoK>rsinib yigK>ladi. Oshiq yigiti bilan topib olishgan akalari uni naq qoyadan ulotirishgan. U dunyo naqadar mudhish. Odamlar ustida hamisha yovuzlik hukmron boK>ladi...

...Uh yana qanday shovqin?! Naq ustimda qiyomat qoyim boshladi chogK>i. Nimaning tovushi bu?! Muncha vahimali?! E-e, bular mozoristonni buzishyapti-ku! Aqldan ozishibdi u dunyodagilar... Ha, aniq, buzishyapti, yana, oK>sha mudhish qiyomat tovushi tobora yaqinlashib kPµlyapti. O, sPµn, ona Pµrim, momo Pµrim, mana endi ular mPµni sPµndan judo qiladilar, suyaklarimni abgor qiladilar. O, yaramaslar, haromilar, padarkushlar!..B»

- OK>rtoq boshliq biz NPµ'mat kalni olib kPµldik.

- U nima gunoh qilibdi? NPµga uni bogK>lab tashladilaring?

- U katta qizini mana bu bolta bilan chopib oK>ldiribdi. Qizi kimdandir bola orttirgan ekan. Bolasini ham chopib tashlabdi. Bu oK>sha - biz toK>qayda koK>rgan qiz. Uning qoq pPµshonasidan bolta uribdi. Tili bir qarich chiqib yotibdi...

OK>gK>ilning sillasi quriy boshlagan edi: uning pPµshonasidan rPµza-rPµza tPµr oqar, yuzi tobora boK>gK>riqib, koK>karib borardi, oyoqlari chalishib kPµtardi. LPµkin yoK>lning adogK>i hali bPµri koK>rinmasdi - butun borliqni tun shohi timqora chodiri tagiga yashirib olgan edi.

YoK>l naq jahannamga olib borayotganday harorat tobora koK>tarilardi.

- Biz hPµch kimga hPµch narsa qilmagan edik, - dPµrdi chol oK>gK>lining jimib qolganidan va bu kimsasiz sahroda yolgK>iz kPµtayotganidan bir oz choK>chib. - Biz hPµch kimning Pµriga bostirib bormadik, biz hPµch kimga zugK>um qilmadik.

Tinchgina yashab yurgan edik: qoK>sh haydardik, bugK>doy yanchardik, tiriklik toshini sPµkin tortib yuruvdik. Biz emas, ular bostirib kPµlishdi, tinch hayotimizni ular buzishdi. Sizlarday aqlimiz oK>tkir emas edi, har narsani ham darrov tushunmas edik. Biz faqat eski osoyishta hayotimizni qurolli kishilardan qurol bilan qaytarib olmoqchi edik. Bor gunohimiz shu edi, boshqa hPµch narsa! Eshityapsanmi, boshqa hPµch narsa.

- Bilaman, - dPµdi oK>gK>il. U gK>ilt etib yutindi. Yuzi koK>m-koK>k ganch haykal rangiga kirgandi, tovushi boK>gK>izidan emas, goK>yo Pµr ostidan, naq jahannamdan guldirab chiqayotganday eshitildi.

- Bilasan? A? DPµmak, otangni bilib turib oK>ldirgan ekansan. Qoyil. Sizlar kimdan tav B™lim oldilaring, bilmadim. Otasining gunohi yoK>qligini bilib turib, ataylab oK>ldirgan emish? Otam tirik tursa, oK>sha shaloq kursimga oK>tirolmayman, boshliq

This is not registered version of TotalDocConverter

Affoq, sun'iy o'sgan qum qumasi o'zida qum qumini barchagandPuk edi. YoK»l kPusib oK»tgan dala esa huvillab yotardi, atrof ularning sharpasidan kukunday toK»zgK»ib kPutayotgan kuyindi suyaklar bilan toK»lgandi; tong goK»yo bu Purlarga tashrif buyurishni unutib qoK»yganday ularning ustida bPusarhad tun sim-simi toK»shalib yotardi.

YoK»l esa bPunihoya edi...